

# Dialogi verkossa



On tärkeää tunnistaa ne sudenkupat ja ongelmat, joita verkko-oppimisessa kohdataan ja pohtia, miten verkko-opiskelussa päästäisiin dialogin avulla entistä parempiin laadullisiin tuloksiin niin, että oppimisprosessi on opiskelijalle mielekäs kokemus. Otavan Opiston Hyvinvointivaltio-verkkokurssilla kartutettiin kokemuksia dialogista verkossa.

DIALOGI – OSAPUOLTEN keskinäiseen kunnioitukseen ja avoimuuteen perustuva kohtaaminen ja keskustelu – on merkittävä taito sivistyksen ja ihmiseksi kasvun tiellä. Dialogin periaatteet kuuluvat vapaan sivistystyön arvopohjaan ja dialogi on osa kansanopistojen elävän sanan perinnettä. Dialogin taitoja ja hyveitä voi harjoittaa kuka tahansa missä tahansa kanssakäymisessä ihmisten kanssa.

Nykyään yhä suurempi osa kohtaamisesta ja kanssakäymisestä tapahtuu verkossa. Verkossa opitaan ja opiskellaan, etsitään tietoja ja käydään kokouksia. Verkossa tapahtuvaan vuorovaikutukseen liittyy kuitenkin ongelmia. Toisen kohtaaminen ei aina tunnu onnistuvan, itse ei koe tulevansa kuulluksi ja vuorovaikutus jää vähäiseksi. Dialogin periaatteet olisivat verkossa erittäin tarpeellisia, kun ei olla tekemisissä ihmisten kanssa kasvokkain. Verkko-oppimisessa dialogisuus voisi auttaa oppimisprosessin käynnistämässä ja oppimisen mielekkyyden kokemuksessa.

## DIALOGISEN MENETELMÄN VAHVUUKSIA HAKEMASSA

Miten dialogin periaatteita voisi verkko-oppimisessa edistää ja miten dialogin saisi toimimaan verkossa hyvin? Tällaisia pohdintoja oli taustalla, kun otin dialogin periaatteita esille ja aktiivikäyttöön Otavan Opiston ilmiöpohjaisella verkkokurssilla *Hyvinvointivaltio*.

Tavoitteenani oli löytää ne vahvuudet, joita dialoginen menetelmä verkko-oppimiselle tarjoaa. Toisaalta on tärkeää tunnistaa ne sudenkupat ja ongelmat, joita verkko-oppimisessä kohdataan ja pohtia, miten verkko-opiskelussa päästäisiin dialogin avulla entistä parempiin laadullisiin tuloksiin – laadullisiin siinä mielessä, että opiskelijalle oppimisprosessi olisi mielekäs kokemus.

Olen käyttänyt aiemmin dialogia filosofian verkkokursseilla, mutta nyt halusin tutkia dialogin toimivuutta opiskelussa tietoisemmin ja systemaattisemmin.

Otavan Opisto on kansanopisto ja opiskelijat ovat vapaan sivistystyön-, ammatillisia-, lukio- sekä peruskouluopiskelijoita. Hyvinvointivaltio-kurssi oli avoin kaikille opiskelijaryhmille: sekä tutkintotavoitteisen että vapaan sivistystyön opiskelijoille, ja se toteutettiin verkko-opintoina ajalla 2.12.2009–8.2.2010. Kurssia täydensi perjantain 11.12.2010 työpajapäivä opistolla. Työpajaan pystyi osallistumaan myös verkon kautta, joten koko kurssin saattoi suorittaa kokonaisuudessaan verkossa.

Oppimisympäristönä toimi avoin ning-pohjainen verkkoympäristö osoitteessa <http://ilmiopohjaisuus.ning.com/> Kurssin tavoitteena oli avata kansalaiskeskustelua hyvinvointivaltiosta, opiskella yhteiskunnan instituutioiden tehtäviä ja toimintaa sekä aktivoida opiskelijoita oma-aloitteisiksi ja omaa järkeään käytäviksi kansalaisiksi. Toisin sanoen oltiin hyvinkin perustavalla tavalla vapaan sivistystyön toteuttamassa tehtävää, joskin opiskelu tapahtui enimmäkseen verkossa ja opiskelutapa – ilmiöpohjaisuus – tuntui uudelta opiskelutavalta.

Ilmiöpohjaisen oppimisen menetelmä, jota kursilla käytettiin, on käsitteenä uusi ja viittaa oppiaineraajat ylittävään opiskeluun. Kyseessä on eheyttävään oppimiseen kuuluva malli, jossa opiskelijan oma kiinnostus ja oppimisenhalu toimivat motivaattoreina koko opiskelun aloittamiselle. Ilmiötä tutkittaessa käytetään eri tieteenalojen tietoja. Opiskelu ei ole siten sidoksissa mihinkään tiettyyn oppiaineeseen, vaan ylittää ainerajoja ja tarkoituksena on hyödyntää monipuolisesti eri oppiaineiden ja tieteenalojen sisältöjä.

Ilmiöpohjainen oppiminen on sukua ongelmalähtöisen oppimiselle (*Problem Based Learning* eli *PBL*). Opiskelija asettaa tutkittavakseen häntä askarruttavan asian, johon etsitään ratkaisua ja vastauksia ohjaajan ja asiantuntijoiden avustuksella.

Ilmiöpohjainen oppiminen ei kuitenkaan ole sitoutunut PBL:n vaiheittaiseen ongelmankäsittelemiseen, vaan oppimisprosessissa on väljyyttä ja erilaisia mahdollisuuksia siirtyä vaiheittain syvempään oppimiseen.

### NING-OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ

Kurssin alussa laitoin ning-ympäristöön yksinkertaiset, verkkodialogiin soveltuvat dialogin ohjeet, joissa korostuivat kuuntelemisen, kunnioittamisen ja rohkeuden hyveet ja taidot. Lähetin kaikille osallistujille sähköpostilla tiedon alustavista dialogin ohjeista ja ehdotin keskustelua niistä ningin keskustelu-alueella.

Dialogin ajatus on tasavertaisten ihmisten kohtaaminen, jolloin myös opettaja on oppija, joten on tärkeää sopia yhdessä periaatteista ja käydä ne läpi heti kurssin alussa. Kun periaatteista on yhdessä sovittu ja nii-

tä on kukin ollut itse pohtimassa, ne ovat ikään kuin omia ja niihin on helppo sitoutua.

Keskustelua dialogista ja sen hyveistä ja taidoista syntyi kurssin alussa jonkin verran. Mutta niin kuin verkossa usein tapahtuu, keskustelu lähti nopeasti eri raiteelle ja alkuperäinen asia eli dialogin reflektointi unohtui. Samalla kurssin substanssin käsittely lähti liikkeelle ja vei huomiota toimintaperiaatteiden eli dialogin taitojen ja hyveiden pohdinnalta.

Kurssi kulki omalla aikataulullaan ja kurssin keskivaiheilla laitoin kaikille osallistujille pyynnön vastata verkossa olevaan kyselyyn, jonka avulla kerätoitin kokemuksia sekä dialogisuuden toteutumisesta että ilmiöpohjaisesta oppimisesta. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, miten hyvin dialogisuuden periaatteita on sovellettu tai koettu kursilla ja miten ilmiöpohjainen oppiminen sekä ning-oppimisympäristö on koettu.

Dialogin koettiin toimineen kurssilla melko hyvin. Osallistujilla oli motivaatiota perehtyä toisten-

”EHKÄ AJANKÄYTÖN ONGELMA  
ON ENEMMÄN KORVIEN  
VÄLISSÄ KUIN OBJEKTIIVINEN  
TOSISEIKKA.”

sa viesteihin, mutta jonkin verran oli ajankäytön ongelmia. Jos ei ole riittävästi aikaa kuunteluun ja perehtymiseen, ei kunnollista dialogiakaan voi syntyä. Ajankäytön luulisi kuitenkin olevan verkossa helposti järjestettävissä, kun viesteihin voi perehtyä juuri silloin, kun itsellä on aikaa. Ehkä ajankäytön ongelma on enemmän korvien välissä kuin objektiivinen tosiseikka. Siihen, mihin sitoutuu, löytää myös aikaa perehtyä.

Dialogin ymmärrys kasvoi monilla osallistujilla ja moni koki tulleen kuulluksi. Verkossa kuulluksi tuleminen tarkoittaa sitä, että kommentoi ja jatkaa rakentavasti toisen viestissä esittämiä ajatuksia. Toisten reagoimattomuus aiheuttaa tuntemuksen dialogin vastakohdasta eli monologista.

Riittävä aikaresurssi nousi merkittäväksi tekijäksi dialogisuuden toteutumiseksi. Aikaa pitää varata dialogin alussa siihen tutustumiseen ja sitoutumisprosessiin. Dialogin taitoihin ja hyveisiin kannattaa myös kurssin edistyessä palata, sillä esimerkiksi kuuntelun tai rohkeuden hyveet saattavat unohtua matkan varrella. Dialogista oppimista kannattaa harjoitella silloin, kun kurssilla on aikaa ja joustavuutta eivätkä opetussuunnitelman mukaiset tavoitteet tai tenttipäivämäärät paina liikaa vaakakupissa.

## KESKITTÄMINEN JA OSALLISTAMINEN

Kurssilla oli monia uusia elementtejä opiskelijoille, mikä selvästi hämmensi ja tuotti häiriötä kokonaisuuden hahmottamiselle ja tavoitteiden määrittelylle. Verkkoympäristö oli monille uusi eikä ilmiöpohjaisuus ollut opiskelutapana tuttu. Keskittymisen ajan kanssa muutama asiaan, eikä nopeasti monia asioita hipaisten – olisi dialogin onnistumisen kannalta tärkeää.

Kaikkien osallistujien aktivointi dialogiin on vaikeaa. Yleensäkin vain osa verkon käyttäjistä osallistuu aktiivisesti keskusteluihin ja tiedon rakentamiseen, suuri hiljainen enemmistö seuraa vierestä eikä juuri jätä jälkiä itsestään. Tämä ei tietenkään ole mitenkään poikkeuksellista toimintaa ihmisten yhteisöissä. Verkkokeskustelu on vaativa laji, niin kuin kaikki kommunikointi, mikäli tavoitteena on aito kohtaa-

minen ja etenkin kun puhutaan oppimisesta.

Kaiken kaikkiaan dialogin menetelmä olisi mainio vastalääke nykyiselle kiireen sävyttämälle elämälle ja opiskelulle. Nykyinen hektinen elämänmeno ei vain taida suosia aikaa vaativia, syvällisiä ja hitaita prosesseja.



Minna Vähämäki  
FM, filosofian opettaja  
Otavan Opisto

*Dialogiin voi perehtyä verkossa. Esimerkiksi Helena Aarnion ja Jouni Enqvistin DIANA-malli on hyvä lähtökohta: <http://openetti.aokk.fi/diana/> Kriittisellä korkeakoululla järjestetään puolestaan eläviä, kasvokkain tapahtuvia dialogeja.*

*Artikkelin pohjana on PD-työni Dialogi verkossa ja ilmiöpohjaisessa oppimisessa. Tutkimuksesta voi lukea lisää loppuvuodesta 2011 ilmestyvästä VSY:n julkaisusta Vapaan sivistystyön kehittämisen edellytykset – juuret ja tulevaisuuden näkymät toim. Soili Keskinen ja Petri Salo*